

Милован Р. Суботић*

Институт за стратегијска истраживања, Београд

ТРАНСФОРМАЦИЈА РУСКЕ МОЋИ У ГЛОБАЛНОМ КОНТЕКСТУ И НА ПРИМЕРУ СРБИЈЕ

Сажетак

Откад је света и века феномен моћи заокупља како човека као јединку, тако и све проистекле колективитете. Моћ отвара многа врата, завршава незавршене процесе, али и опија, завава, па су историјске читанке препуне прича о њеној злоупотреби. Времена у којима се на моћ гледало искључиво на основу својих најтврђих полуца: војне и економске силе, одавно су иза нас. Оно што је Џозеф Нај утемељио као меку моћ, и која се односила првенствено у сврху вођења расправа о америчкој моћи крајем двадесетог века, често се погрешно употребљава за означавање свих других врста моћи, осим оне војне. Стога се као важан задатак у сфери разумевања односа моћи у савременом свету намеће одређење појма моћи као и његова даља диференцијација и класификација. Оно што примарно усмерава озбиљније државе данашњег света да све више користе овај облик моћи јесте чињеница да је она мање ризична за примену од војне или економске моћи, док се као проблем најчешће истиче превелики дуг проток времена да се уберу њени резултати, као и чињеница да њен успех најчешће зависи од кредибилитета владе државе која је примењује. Шта се данас карактерише као моћ и који су њени облици? Како се према елементима који су се као обједињени касније нашли под заједничким именитељем меке

* Контакт: milovan.subotic@mod.gov.rs

моћи односио Совјетски Савез у различитим етапама свог постојања, а како Руска Федерација деведесетих? Да ли се спољнополитичка агенда „Нове Русије“ може посматрати кроз призму трансформације њене моћи од оне најтврђе, војне и енергетске, ка елементима који карактеришу меку моћ, и како се овај облик моћи испољава према Балкану на примеру односа према Србији, нека су од питања на које ће покушати да одговори овај рад.

Кључне речи: *врсте моћи, мека моћ, елементи моћи, Русија, Балкан, Србија*

*„Моћ тежи да квари,
а потпуна моћ
квари потпуно“*

Ектон

ПОЈАМ И ВРСТЕ МОЋИ

Моћ, као један од оних изворно општефилозофских, касније мултидисциплинарних појмова, заузео је значајно место при појашњењу различитих врста супремације у међународним односима. Бројни аналитичари покушали су да пруже свеобухватну дефиницију моћи, али те дефиниције су по правилу бивале ограничене на одређену моћ, али не и на све релевантне врсте моћи, у које спадају: војна (или како се то најчешће категорише - тврда) моћ, економска моћ, мека моћ, кибер-моћ, те најновија врста моћи која је хибридног карактера - паметна моћ¹. Покушај трајног дефинисања моћи превасходно није могућ због једне од најзначајнијих њених особина – трансформације, управо због своје нераскидиве везе са људским односима, који се такође трансформишу у зависности од ситуације до ситуације.

Кенет Боулдинг је у својој студији „Три лица моћи“, моћ окарактерисао као „способност да се добије оно што се

1) У суштини се тумачи као права мера у односу између употребе меке и тврде моћи у савременим међународним односима.

жели⁴², док нас у даљој разради овог дела тера на размишљање његовом диференцијацијом моћи на ону личну, организациону и еволутивну. Код *личне моћи* он нарочито апострофира њену деструктивну компоненту која игра значајну улогу у одређеним ригидним политичким системима, као што су диктатуре. Највећа вежба личне деструктивне моћи је, према Боулдингу, када „једна особа има моћ да објави рат“, док као најопаснију карактеристику деструктивне моћи види „вертикалу у којој се појединци (или организације) специјализују за деструктивну моћ до те мере да често осећају како су приморани да користе ту моћ“⁴³. *Организациону моћ* он такође види као деструктивну, али и економску и интегративну. На примеру војске он анализира деструктивну и интегративну моћ. Деструктивна моћ се помиње у смислу коришћења за стварање и спровођење претњи. Боулдинг напомиње да иако је потребна деструктивна моћ за претњу, претње су најефикасније када су направљене у интегративном контексту који легитимише захтев за њихово покретање. Боулдинг такође сугерише да, врло често, „повећање војне моћи умањује личну моћ грађана као појединаца“⁴⁴. Разматрајући улогу моћи у људској друштвеној *еволуцији*, он тврди да је „повећање производних и интегративних моћи људског рода било много значајније од повећања његових деструктивних моћи, бар до садашњег века“⁴⁵, и истиче да су претње играле врло малу улогу у раном развоју човечанства, те да се њихов значај, фреквентност и утицај повећавају са развојем пољопривреде, док је „организовано ратовање настало релативно недавно, с порастом цивилизације“⁴⁶. У том контексту Боулдинг тврди да је, упркос фасцинацији историчара ратом и сукобима, „најмање 90 одсто људске активности у доба цивилизације било мирно - орање, сетва и жетва, кување, ткање, прављење керамике и алата“, те посвећено јелу, гозби, песми, плесу, одгајању деце и сл.“⁴⁷. Анализирајући човеков развој у контексту моћи, Боулдинг пита која би то моћ и њена употреба омогућила човечанству

2) Kenneth E. Boulding, *Three Faces of Power*, Newbury Park, California: Sage Publications, 1989, p. 18.

3) Исто, стр. 19.

4) Исто, стр. 154.

5) Исто, стр. 226.

6) Исто, стр. 218.

7) Исто, стр. 223.

да избегне нуклеарно уништавање или еколошку катастрофу и довела до боље будућности.

Своју теорију моћи, као и политичку социологију у целини, Вебер (Max Weber) је засновао на особеним схватањима друштвених односа, а посебно из јединствене концепције политике, државе и облика власти. Моћ по Веберовој концепцији представља „облик друштвеног делања са циљем да се спроведе сопствена воља“⁸. Веберова дефиниција моћи примарно укључује појам друштвеног односа, те је феномен моћи, како га он види, могућ и видљив унутар одређеног друштвеног (уже политичког) односа. Рајнхард Бендикс (Reinhard Bendix), подупирући ово Веберово схватање, истиче да је моћ аспект већине, ако не и свих друштвених односа. Тако „човек може да испољава моћ на тржишту, за предавачком катедром, на вечерњем пријему, у спорту или научној дискусији, у еротском или односу милосрђа“⁹. За моћ и коришћење моћи су потребни одређени ресурси и услови којима организација (држава, међународни реалитет) располаже. Међу њима су: „информације, знање, личне особине водећих људи, атрактивност, унутрашњи односи, организациона култура и сл.“¹⁰

Мека моћ је академски појам који је развио амерички политиколог Џозеф Нај као допринос расправи о америчкој моћи крајем XX века, међутим његова широка употреба често је пратила погрешно употребљавање термина за означавање свих других врста моћи, осим војне. Термин је прихваћен у академској јавности, политици и међународним односима. Без обзира на чињеницу да ову врсту моћи користе различите организације, па и оне терористичке, као и утицајни појединци, ипак је најчешће користе државе чији успех зависи од паметне владине стратегије и процене начина примене меке моћи ка остваривању профилисаних циљева. У још већој мери него код употребе тзв. тврде моћи, коначни резултат није сигуран и често је потребно уложити године за постизање жељеног исхода. Мање је ризична за примену од војне или економске

8) Vukašin Pavlović, „Weberova koncepcija moći“, *Godišnjak FPN*, Deo prvi: Politička teorija, politička sociologija, politički sistem, 2009, str. 10. (9-26).

9) Reinhard Bendix, 1977, *Max Weber - An Intellectual Portrait*, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London, p. 290.

10) Blaine Lee, *Moć principa: časno uticanje*, Beograd, Grmeč, 1998. str. 135.

моћи, док њен успех најчешће зависи од кредибилитета владе државе која је примењује. Уколико се јасно види да влада, која покушава да оствари одређени утицај не користи чињенице, већ се служи манипулацијама, које су лако разумљиве, примена меке моћи неће произвести жељени исход већ нанети штету влади која је дефинисала и применила погрешну стратегију.

Мека моћ се као концепт први пут конституише у колосалном делу Џозефа Наја (Joseph S. Nye) *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, објављеном 1990. године. За њега мека моћ представља „моћ да се добије оно што се жели захваљујући привлачности, а не принуди или плаћању”.¹¹ Према Нају, „способност неке државе да користи меку моћ заснива се на три основна ресурса: *култури државе, политичким вредностима* (у земљи и иностранству) и *спољњој политици* (која мора бити легитимна и морална у очима других)“¹². *Култура* је веома важан ресурс моћи, пошто су неки аспекти културе универзални, неки национални а неки везани за поједине друштвене класе или групе. На пример, културна привлачност Запада, посебно САД (ма шта мислили о њеној култури лично), је изразито прихваћена широм света. Амерички филмови, серије, књижевност, музика, уметност, „начин живота“ утичу на милијарде људи, посебно на омладину држава широм света. *Политичке вредности* државе играју велику улогу у ширењу њене меке моћи, уколико их се та држава придржава како на унутрашњем, тако и на *спољнополитичком плану*.

Важан ресурс меке моћи јесу и економски ресурси, који се могу употребити за постизање привлачења других држава и постизање жељених исхода. На пример, Русија може проширити своју меку моћ уколико етаблира пројекат Евроазијског савеза, привуче државе постсовјетског простора и прикаже им могућност постизања економског развоја. Мада то на први поглед изгледа парадоксално, чак и војни ресурси исто могу бити извор меке моћи. Бројни историјски примери, па и неки примери из садашњости, сведоче да су вође

11) Joseph Nye, *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, Basic Books, New York, 1990, p. 74, цитирано према: Миша Ђурковић, „Русија и откривање меке моћи”, *Национални интерес* 4/2008, Институт за политичке студије Београд 2008. стр. 29.

12) Džozef Naj, *Budućnost moći*, Arhipelag, Beograd, 2012, str. 112.

одређених тоталитарних држава своју меку моћ шириле путем приказивања своје војне снаге и гајења култа непобедивости. Војска у концепту меке моћи може да се посматра и кроз призму привлачења страних официра на школовање, дошколовавање, пројекте сарадње и обуке у области безбедности.

Постоји више аспеката употребе меке моћи. Најпознатији се односи на *привлачење*, који зависи како од квалитета актера који врши привлачење, тако и од саме мете, која посматра делатност актера. Уколико се мети позитивне особине актера допадају, на пример, његови идеали, вредности, визија будућности, самим тим постоји већа шанса да се мета привуче. Други аспект јесте *убеђивање*, који је тесно повезан са привлачењем. Реализује се употребом аргумената да би се деловало на мету, и укључује извесни степен манипулације, која се мора што боље прикрити.¹³

Нећемо рећи ништа ново тврдњом да држава која поседује бројније ресурсе моћи, уз паметну стратегију, може извршити утицај на слабију државу. Сасвим је могућа ситуација у којој држава која је слабије обдарена ресурсима моћи, може постићи жељени исход у сукобу са јачом државом, под условом да изврши правилну *конверзију* своје моћи. Као потврда правилне конверзије моћи слабијег наводи се пример Вијетнамског рата, где је Вијетнам као неупоредиво слабија држава од САД, на крају добио рат.¹⁴ У основи односа моћи без дилеме леже ресурси моћи, међутим потврда тога да одређени ресурси производе очекујући резултат, зависи од способности државе да претвори ресурсе у одговарајућу стратегију и постигне жељени исход.

Из свега наведеног учојавамо оправданост концепта тзв. *паметне моћи*, коју Нај схвата као спој „тврде моћи присиле и исплате, с једне стране, и меке моћи убеђивања и привлачења, с друге”¹⁵. Паметна моћ заправо представља „способност

13) Класификација и разрада аспеката употребе меке моћи према: Džozef Naj, *Budućnost moći*, Arhipelag, Beograd, 2012.

14) Као индикативан у овом смислу често се истиче и пример Сингапура, који је, као економска сила, уложио значајна средства у војне ресурсе и тиме се заштитио од потенцијалне агресије суседних држава, и истовремено постао члан регионалне организације држава југоисточне Азије - АСЕАН-а, где спонзорише њихове дипломатске активности како би постали својеврсно чвориште мрежа за невладине активности у региону.

15) Džozef Naj, *Budućnost moći*, Arhipelag, Beograd, стр. 12.

комбинаторике тврде и меке моћи зарад остварења делотворних стратегија у контекстуално различитом окружењу¹⁶. Вешт одабир стратегије паметне моћи, предуслов је за постизање циљева сваке државе. Јасно дефинисање жељених исхода, уз правилну конверзију моћи, која се остварује путем паметне стратегије посебно је од значаја за мале земље.

ОД ТВРДЕ КА МЕКОЈ МОЋИ РУСИЈЕ – ГЛОБАЛНИ КОНТЕКСТ

Наследница бившег Совјетског Савеза, Руска Федерација је крај прошлог века дочекала као значајно дестабилизована земља у многим аспектима: политичком, војном, економском, територијалном, популационом. Како је то описао Џозеф Нај, „Совјетски Савез је имао највећу територију на свету, трећу највећу популацију, другу највећу привреду и производио је више нафте и гаса од Саудијске Арабије“¹⁷. Поседовао је половину светског нуклеарног оружја, више војника од Сједињених Држава и највећи број људи запослених у истраживању и развоју. Тријумф који је комунистичка идеологија остварила над Хитлеровом Немачком омогућила је „извоз“ оваквих размишљања дилем планете, док је нарочит успех постизала у земљама тзв. трећег света подстичући антиколонијалне тежње ових друштава. Распад Совјетског Савеза је 1991. године оставио Русију са значајно умањеним параметрима битности: „смањеном територијом (76 процената СССР-а), становништвом (50 процената СССР-а), привредом која је била на око 45 процената СССР-а, и оним што је нарочито карактерисало пад тзв. тврде моћи - војском обима 33 процента СССР-а“¹⁸. Поред тога, идеолошка моћ комунистичке идеологије практично је нестала. На размеђу миленијума се тако испоставило да је привреда САД око 27 пута већа од руске, да је њихова потрошња на истраживање и развој око 60 пута већа него у Русији, а да су војни издаци око 9 пута већи.¹⁹

16) Исто, стр. 13

17) Džozef Naj, *Paradoks američke moći*, BMG Beograd, 2004, str. 52.

18) Beriša H, Rakić M, „Vojna moć vodećih svetskih zemalja i deficit resursa“, *Vojno delo* 3/2018. str. 29.

19) Према: Stojanović S, Nikolić S, *Nova globalna podela moći*, Beograd, 2009.

Након чињенице да комунистичка идеологија више није представљала било какав прогресивни фактор ка споља, Русија је кренула ка деидеологизацији и борби против гломазног система централног планирања, па је у другој половини деведесетих година отпочео, иако скроман, економски опоравак Русије и њен повратак на геополитичку сцену. Бруто друштвени производ растао је шест до седам одсто годишње, а упоредо са њим је растао и њен званични војни буџет – са 6,7 милијарди долара у 1997. години на око 12 милијарди у 2003. години, док је у 2007. години војни буџет РФ износио око 20 милијарди долара.²⁰ Према подацима из 2014. године руски војни буџет је трећи по величини у свету (после САД и Кине) и званично је износио 2,49 трилиона рубаља (око 69 милијарди долара) са тенденцијом даљег раста у 2015. години на 3,03 трилиона рубаља (83 милијарде долара), а 2016. године на 3,6 трилиона рубаља (93 милијарде долара), док су његове незваничне процене и даље знатно веће.²¹ Оно што приликом ове анализе треба узети у обзир јесте паритет куповне моћи. Када говоримо о обрамбеним трошковима Русије, често превиђамо чињеницу да Русија има врло напредну обрамбену индустрију, углавном наслеђе Совјетског Савеза, која се опоравила од катастрофалних '90-их. Дакле, Русија троши рубље, а не доларе. Ако узмемо у обзир паритет куповне моћи, руски обрамбени прорачун је заправо много већи и према том израчуну вреди као 250 милијарди долара.²²

Оно што подупире војну моћ Русије свакако је и економски аспект, а он се у овој територијално највећој земљи света очитује кроз монопол у сфери енергената. Русија надзира огромне резерве нафте и природног гаса, што јој значајно помаже у позиционирању као енергентски независне и суверене земље са добрим изгледима да у још већој мери створи кредибилитет економске силе у планетарним оквирима. Довољно ресурса Русија може да користи за решавање кључних питања: од осавремењивања економије, решавања социјалних проблема,

20) Према: Bериша Н, Ракић М, „Војна моћ водећих светских земаља и дефицит ресурса“, *Војно дело* 3/2018. стр. 30.

21) „Russia to Up Nuclear Weapons Spending 50% by 2016“, Sputnik, Military & Intelligence, доступно на: <https://sputniknews.com/military/20131008184004336-Russia-to-Up-Nuclear-Weapons-Spending-50-by-2016/>, приступљено 06/09/2019.

22) „Зашто је Русија војна суперсила“, *Политика*, 07.05.2019.

модернизације оружаних снага, па све до подршке руском бизнису на светском тржишту. Огроман извозни потенцијал руске индустрије нафте и гаса има значајну улогу у енергетској стабилности евроазијског континента и целог света, па се може рећи да је у сфери енергетске политике Москва далеко изнад свог међународног утицаја.

Без обзира на ограничења у виду санкција које су према Русији наступиле након Украјинске кризе, Русија успева да искористи свој монополистички положај и извоз енергије наметне као средство за учвршћивање веза са утицајним страним потрошачима попут Немачке и Јапана, док су „земље које су укључене у Европску суседску политику, као и у Источно партнерство, још од стицања независности, остале у комплексној и вишеструкој међузависности са Русијом“²³. Такође, Русија покушава да сачува монопол над транспортом нафте и гаса из Каспијског басена на запад, настојећи да што је могуће више осујети развој било које алтернативне руте која би заобишла Русију. Међутим, имајући у виду да и САД сматрају тај простор „зоном америчког интереса“, те да и издвајају начајна средства да би га ојачали, Русија перманентно ради на интензивирању својих односа са моћним суседима. Тема партнерства између Русије и Кине је најбољи пример супротстављања „униполарном свету“ којим доминирају САД. Русија свакако жели да буде велика сила, што у условима XXI века значи и независни глобални играч. Како би постигла постављени циљ стратешке независности и раста међународног утицаја Русија је очигледно одлучна да искористи чињеницу да поседује респектабилне резерве нафте²⁴, те да повећа удео од 13 одсто светске производње нафте, што уз чињеницу да поседује једну четвртину светских резерви природног гаса и

23) Дејана М. Вукасовић, „Источно партнерство: домети и ограничења“, *Српска политичка мисао* бр. 2/2019. ИПС, Београд, 2019. стр. 29.

24) Према оценама Министарства за природне ресурсе РФ који су 2018. године објављени у извештају „О стању и коришћењу сировинских ресурса Русије у периоду 2016—2017“, укупне резерве нафте у земљи за 2016. годину порасле су за 18,8 милиона тона, а у 2017. години су се повећале за још 146,6 милиона тона. Како се наводи у документу, према експертским оценама међународног Друштва инжењера-нафташа, руске доказане залихе нафте и гаса се процењују на 80 милијарди барела или око 11 милијарди тона, што је петина светских залиха. Према овим показатељима, Русија је на осмом месту у свету. Извор: <https://rs.sputniknews.com/rusija/201811051117718258-rusja-nafta/> 03/09/2019.

одговорна је за једну петину укупне производње гаса у свету, ове аспирације чини изгледним.

Ипак, према мишљењу америчких теоретичара²⁵, повратак Русије на геополитичку сцену не представља исту врсту изазова америчкој моћи какву је Совјетски Савез представљао током четири деценије²⁶ након Другог светског рата. У контексту онога што се данас убраја у тзв. тврду моћ, а то су примарно војна моћ и економија, због своје нуклеарне снаге, јачања војног утицаја на главним жариштима савременог света, као и јачања економије која је превасходно базирана на респектабилним резервама нафте и природног гаса, блискости са Европом и потенцијалне алијансе са Кином или Индијом, Русија је, у најмању руку, озбиљан глобални изазивач.

За разлику од мерљивих података који се односе на тврду моћ Русије, што се тиче сегмента који се у већ прихваћеном контексту назива мека моћ, као уосталом и код „мерења“ ове врсте моћи код осталих играча на мапи утицаја у савременом свету, задатак је све само не лак. Да ли Русија јача или слаби на питањима своје меке моћи, као „способности да се утиче на друге у жељеном правцу привлачношћу својих вредности, своје културе а уз помоћ легитимне и моралне спољне политике, не силом или претњом силом“²⁷? У првој половини XX века, па и током већег дела његове друге половине, током Хладног рата, Совјетски Савез је са својом верзијом комунистичке идеологије био вредносно и политички атрактиван чак и за бројне друштвене слојеве западног друштва.²⁸ Оно што данас зовемо меком моћи, у контексту тог доба је почело да копни са све чешћим војним интервенционизмом, као што је био случај у Мађарској 1956. И Чехословачкој 1968. године, тако да је до краја осамдесетих година од ње мало шта остало. Правећи аналогију са тим временом Нај (Joseph Nye) сматра да Путин својим интервенционизмом на постсовјеском простору (Грузија, Украјина) наставља да чини исту грешку, водећи

25) Види: Joseph Nye, “The Future of Russian-American Relations”, *Horizons*, No. 2 Winter 2015, CIRSD, Belgrade, стр. 34-42.

26) Врло често се користе термином „четири дуге деценије“.

27) Joseph Nye, *Soft Power*, Public Affairs, New York, 2004, p. 9.

28) Ово се нарочито односи на период непосредно након тријумфа над нацистичком Немачком.

политику која „ствара бојазан код оних које жели да привуче“²⁹. Ове потезе према суседима уз „истицање руског национализма имају за последицу сејање неповерења“, што према Нају представља препреку за ширење меке руске моћи „упркос непорецивој привлачности традиционалне руске културе“³⁰.

Као главни иницијатор формирања Евроазијског економског савеза (ЕАЕС) и земља која претендује на значајнију позицију у међународним односима, Русија је разумела да је један од битних предуслова за ширење свог утицаја употреба алтернативних, ефикасних и усмерених информационих и образовних система. У том смислу се мека моћ намеће као стожерни ресурс Русије у евроазијском простору. Коришћење најширег спектра инструмената хуманитарног карактера са циљем формирања позитивног имиџа Русије најчешће се усмерава ка младој популацији као најинтерактивнијем делу друштва у државама насталим распадом Совјетског Савеза, и то „коришћењем моћи информација, привлачношћу културе и реализацијом конкретних политика неке земље“³¹ која има аспирације ка ширењу утицаја коришћењем овог модела. Неколико је подсегамената меке моћи која је у фокусу Русије. То су пре свега *култура, образовање, медији и невладине организације*, с тим да се највећи пробој у овим сферама односи на руско најближе окружење – ЗНД.

Што се тиче области *културе*, коју је Нај истакао као најкапацитивнију у руској лепези меке моћи, она заиста може да произведе значајан спољнополитички ефекат. Ефикасно коришћење културне дипломатије није страна Русији, али и оно мора да се трансформише и осавременује. Утицај руских књижевних класика или домети народних ансамбала и Бољшој театра лимитирани су у смислу да се обраћају махом старијој популацији. Стога се приликом обраћања млађој популацији користи кинематографија, музика и шоу-бизнис.

Образовање представља неизоставну компоненту дугорочне стратегије меке моћи. Према подацима из фебруара 2015. године, укупан број страних студената у руским

29) Joseph Nye, “The Future of Russian-American Relations”, *Horizons*, No. 2 Winter 2015, CIRSD, Belgrade, p. 37.

30) Исто.

31) Joseph Nye, *Soft Power*, Public Affairs, New York, 2004, p. 11.

високообразовним установама достигао је цифру од близу 200.000, а велика већина од овог броја припада земљама ЗНД.³² Поред високог, Русија је за ширење утицаја у простору ЗНД препознала и основно образовање које даје основу лојалног односа према Русији, обезбеђује учење руског језика и познавање руске културе и историје и усмерава полазнике још од најранијег узраста, настојећи да не прекине континуитет тих релација формираних у некада заједничкој држави.

Медијски аспект ширења руског меког утицаја анализира и Нај када са приметном бојазношћу набраја улагања Русије у медије и пропаганду, попут реорганизације РИА Новости, експанзије многојезичног и мултимедијалног „Спутника“ и утицајне тв станице „Russia Today“.³³ Русија је покренула читав низ пројеката намењених страном јавности (међу њима и кампању за добијање Зимске олимпијаде 2014, на пример), која је почела још 2005. године када је и основана компанија Russia Today (Русија данас) која емитује вести на енглеском. На иницијативу председника РФ основан је фонд „Руски мир“ са циљем да се промовише руска култура и руски језик, по моделу British Council, Goethe Institute и сл.³⁴ Као пример доброг коришћења полуга меке руске моћи у медијској сфери, иако у служби оне тврде (војне), истиче се пример када је непунa 24 сата након почетка ваздушне војне операције у Сирији један руски медиј оформио петојезични (руски, енглески, француски, немачки и украјински) портал, на коме је објављивао све медијске информације о току операција, укључујући и саопштења на твитеру.³⁵ Циљ је био да се на тај начин парира извештајима медија и званичника западних земаља који су сумњичави према руским намерама у региону Блиског истока, и тај циљ је умногоме остварен.

Она карика у ланцу меке моћи у којој Русија још увек значајно заостаје за Западом, пре свих за САД, јесу *невладине организације*. Примера ради, само у Јерменији која има око 2,5

32) Михаил Малыгин, *Российские вузы увеличат прием иностранных студентов, За год число иностранных студентов в российских вузах выросло на 14% — до 186 606 человек*, Ведомости, Москва, 19 фебруала 2015.

33) Према: Joseph Nye, “The Future of Russian-American Relations”, *Horizons*, No. 2 Winter 2015, CIRSD, Belgrade, стр. 37.

34) Алексеј Долински, “Чврст став о мекој сили Русије”, *Russia Beyond*, 4. октобар 2015.

35) Helsingin bilten, „Ruska meka моћ u експанзији“, НВ br. 120, октобар 2015, стр. 2.

милиона становника, делује око 3.500 невладиних организација финансираних из иностранства. Руско присуство, у том смислу, углавном се своди на периодичне делатности Фонда Горчакова. Слична је ситуација и у области рада различитих удружења са религијском вокацијом. Процењује се да су ове организације, до сада, успеле да активирају тек око 10 процената становништва Јерменије као своје присталице.³⁶

МОЋ РУСИЈЕ НА БАЛКАНУ НА ПРИМЕРУ СРБИЈЕ

Када је у питању Балкан он за Руску Федерацију више нема ону идеолошко-политичку важност, као у време Хладног рата, када је већина држава овог региона била са социјалистичким уређењем и под вођством комунистичке партије. „Идеолошке интересе, заменили су економски, али је овај простор и даље задржао војно-стратегијски значај, упркос томе што је падом комунизма и распадом СФРЈ карта овог дела Европе промењена, чиме се број држава увећао, а њихов утицај и војни потенцијал драстично смањено.“³⁷ Слабост Руске Федерације с краја XX и с почетка XXI века, НАТО је искористио за своје ширење према истоку, што Русија доживљава као својеврсну претњу. Све државе у региону, изузев Србије и Босне и Херцеговине, су постале чланице НАТО.³⁸ Разумљиво је да ширење НАТО у региону Југоисточне Европе баш и не прија Руској Федерацији, па јој самим тим војно-неутрална позиција Србије одговара, иако Београд данас има неупоредиво мањи значај него у времену када је био престоница велике југословенске државе. „Снажном потискивању руских геополитичких интереса из региона умногоме је допринела и сама Русија, својом неодлучном политиком посебно у предпутиновском периоду власти, али и својеврсним геополитичким лутањем и конфузијом када је у питању регион Балкана.“³⁹

36) Мирослав Младеновић, Јелена Пономарева, „Мека моћ Русије – Услов њеног геополитичког успона“, *Српска политичка мисао* 1/2016, Институт за политичке студије Београд, 2016. 11-29, стр. 25.

37) Милован Суботић, „Безбедносни троугао: ЕУ – НАТО – Руска Федерација и позиција Србије“, *Политика националне безбедности* бр. 1/2018, ИПС, Београд стр. 151.

38) Чланице НАТО у Југоисточној Европи су: Грчка, Турска, Албанија, Бугарска, Румунија, Хрватска и Словенија, а однедавно и Македонија и Црна Гора.

39) М. Степић, *Геополитика неоевроазијства*, ИПС, Београд, 2013, према: Љубиша

Више је разлога због којих Србија представља погодно тле за дејство меке моћи Руске Федерације. Као најзначајнији се истичу „припадност Срба словенској групи народа, иста православна хришћанска вера, дубоке историјске везе између Срба и Руса, заједничко наступање у појединим турбулентним раздобљима савремене историје, руско заступање интереса Србије у међународним организацијама, као и широко распрострањено русофилство у нашем народу“⁴⁰. Дакле, са становишта успешности руске меке моћи од суштинског значаја су све присутнији проруски сентименти грађана Србије, јер иако је формално и егзистенцијално упућена на Европску унију, због унутрашње подељености и одсуства ваљане унутрашње комуникације, Србија се још увек колеба у геостратешкој оријентацији.⁴¹

Српска политичка елита се традиционално ослањала на Русију, па је очекивала од ње да је подржи и током турбулентних деведесетих година. Међутим, околности попут колапса Совјетског Савеза и подршке Слободана Милошевића пучистима против Михаила Горбачова⁴², учинили су руску подршку занемарљивом. Русија је углавном подржавала политику Контакт групе за бившу Југославију све до повлачења Бориса Јељцина са власти. Природа односа се променила тек доласком Владимира Путина, односно његовим заокретом у односу на Запад, што се рефлектовало и на однос према Србији. На политичком плану нову еру односа обележавају добри међусобни односи на највишем међудржавном нивоу,

Деспотовић, „Антиномије националне (не)моћи: Глобализацијски геополитички контекст националне безбедности Србије“, *Политика националне безбедности* бр. 2/2016, ИПС, Београд, стр. 33.

40) Dejan Tadić, „Primena koncepta meke moći u ruskoj spoljnoj politici u 21 veku“, *Međunarodni problemi* 1/2016. 112-132, стр. 130.

41) „Распоућеност између Европе, којој припада географски и цивилизацијски, и Русије коју историјски и емотивно доживљава као старијег брата и заштитника, направила је од Србије оног Буридановог магарца коме прети опасност да скапа између та два пласта сена“ – пише Блиц у посебном додатку: „Србија душом у Русији, новчаником у Европи“, 24. мај 2015.

42) Августовски пуч је представљао неуспели покушај државног удара од 19. до 21. августа 1991. године, који су извели поједини чланови совјетске владе с циљем преузимања контроле над земљом од тадашњег председника Михаила Горбачова. Лидери пуча били су представници тврде струје унутар Комунистичке партије Совјетског Савеза (КПСС) који су се противили програму Горбачовљевих реформи као и назнакама новог споразума о децентрализовању совјетске државе и пребацивању надлежности федерације на републике. Иако је пуч пропао после само два дана, уз повратак Горбачова на власт, сматра се да је имао кључну улогу у дезинтеграцији Совјетског Савеза и КПСС-а.

као и неприхватање Београда да следи спољну политику Европске уније кад је реч о Украјини.⁴³ На економском плану овај однос карактерише се енергетском зависношћу Србије од руских извора снабдевања, власништвом над Нафтном индустријом Србије (НИС), учешћем у инфраструктурним пројектима попут модернизације железнице и слично.

На тему меке моћи Русије и њеног утицаја на Србију први утисак је да је, услед све веће конфронтације Русије и Запада, емисија њене меке моћи у последње време усмерена на Србију нешто више него што је био случај у ранијем периоду. Наклоност значајног дела српске популације према Русији потврђује се бројношћу удружења грађана која негују и развијају културне, привредне и научне односе између српског и руског народа. Агенција за привредне регистре (АПР) у свом Регистру удружења тако бележи 91 удружење које за предзнак има српско-руско пријатељство.⁴⁴ Бројност ових удружења свакако је показатељ контекстуалне погодности Србије за дејство руске меке моћи, па ипак је у контексту њиховог утицаја важно истаћи да највећи број њих нема институционалне капацитете, нити већи утицај који би се манифестовао наметањем политичке агенде. Ова удружења стога најчешће представљају „експресије русофилства заснованог претежно на емоцијама које су дубоко укорене у великом делу српске популације који сматра да руска спољна политика и политика према Србији а priori производи позитивне ефекте“⁴⁵. И како то обично бива у наглашено емотивним релацијама где им место није, „нупродукт овог емотивног и сентименталног односа који у неким случајевима поприма одлике патетичности је некритичко и необјективно сагледавање савремене Русије“⁴⁶.

Утицај Русије у Србији се у економској конотацији превасходно огледа кроз неколико значајнијих руских привредних субјеката који су се етаблирали на територији Србије: Гаспром (Газпром) - већински власник Нафтне

43) Србија је једина земља-кандидат за чланство у ЕУ која није увела санкције Русији.

44) Подаци доступни на сајту Агенције за привредне регистре – Регистар удружења: <http://pretraga2.apr.gov.rs/unifiedentitysearch>, 09/07/2019.

45) Dejan Tadić, „Primena koncepta meke moći u ruskoj spoljnoj politici u 21 veku“, *Međunarodni problemi* 1/2016. 112-132, стр. 124.

46) Миша Ђурковић, „Савремена руска спољна политика и Србија почетком XXI века“, *Култура полиса* бр.17, Култура – Полис Нови Сад 2012. стр. 3.

индустрије Србије, Лукоил (Лукойл) који је приватизовао ланац бензинских пумпи Беопетрол 2003. године и Сбербанка (Сбербанк) са значајним растом броја коминтената у Србији, док се српски извоз углавном ограничава на сирово воће и поврће са којим у последње време има проблема⁴⁷ везаних за квалитет и здравствену исправност производа.

Централно место са кога се у ближој прошлости одашиљала мека руска моћ у Србији је Руски дом⁴⁸. Међутим, овај руски културни центар у Београду је већ годинама резервисан за релативно узак круг углавном старије публике, а може се приметити да не постоје напори ка иновативним садржајима који би били пријемчивији млађој публици. Оно што се у сфери културе, као једном од трансмитера меке моћи може издвојити јесу интензивирана гостовања врхунских уметника из области уметничке музике и балета, као и сада већ редовна гостовања војног оркестра Александров.

У јавноиакадемском животу Србије руски утицај је највише изражен кроз присуство представника руске научне и културне елите на скуповима (најчешће са геостратешком и историјском тематиком). Руски институт за стратешка истраживања (*Российский институт стратегических исследований – РИСИ*) прва је руска „невладина” организација у Србији. Иако се представља у Србији као невлдаина организација, овај научно-истраживачки и аналитички центар је основао Путин са циљем пружања аналитичке подршке председнику Русије, Савету Федерације, Државној думи и Савету безбедности Руске Федерације. Активност РИСИ је углавном сведена на организацију конференција, трибина, промовисање издавачке делатности, превођење руских аналитичких чланака на српски језик и остваривање контаката са проруским оријентисаним личностима из јавног живота и науке у Србији.⁴⁹

Руски аналитичари који се баве односима између Србије и Русије, подсећају да, за разлику од праксе западних земаља, руска „мека моћ“ није „уоквирена“ невлдаиним организацијама.

47) Види: „Русија упозорила Србију на могуће увођење ограничења на увоз бресака и шљива“, *Russia Beyond*, 16. август 2019.

48) Руски дом је настао на иницијативу руских емиграната који су, после Октобарске револуције, уточиште нашли у Краљевини СХС. Прошле године је обележио 85 година рада.

49) Доступне активности РИСИ на сајту: <https://riss.ru/smi/29047/07/09/2019>.

Ипак, чињеница је да у Србији делују руске и бројне Русији наклоњене невладине организације као што су: Фонд Горчаков, који путем јавне дипломатије промовише Русију у свету, Фонд Стратешке културе као српско-руски информативни и аналитички интернет портал, Фонд достојанство (тесно сарађује са Фондом Горчаков), Фонд руски мир, Центар за стратешке алтернативе, Центар за конзервативне студије и Београдски форум за свет равноправних. Од тзв. домицилних организација које су проруски оријентисане вреди поменути Српски коџ, Српски академски круг (сарађивали са Фондом Горчаков) и Српски политички форум са Факултета политичких наука Универзитета у Београду.⁵⁰ Сарадња са невладиним организацијама углавном се одвија преко личних контаката, а сматра се да наведене организације не добијају значајнију финансијску подршку из Руске Федерације.

Што се тиче медијске сфере, Руски медијски гигант у Србији за сада има једно препознатљиво име – Спутњик. Реч је о агенцији која од краја 2014. године, осим портала, редовно, три пута дневно емитује и полусатни радио-програм. Спутњикове вести које се емитују под слоганом „говоримо оно што други прећуткују“, преноси за сада РТВ Студио Б у Београду и више локалних радио станица (Ниш, Нови Сад, Аранђеловац, Пожаревац, Крушевац). На простору Србије ова медијска кућа примарно делује преко информативног портала на српском језику који преноси „вести из вишеполарног света” пропуштене кроз руску оптику.⁵¹ До сада није успео да оствари већи утицај у Србији, али представља респектабилну опозицију етаблираним прозападним медијима и медијима у власништву земаља Запада. Амбиција да се медијска понуда допуни телевизијским програмом досад није остварена. У јавности такође спекулисало о доласку руске православне телевизије Цариград⁵² на тржиште српских медија. Од респектабилнијих руских медија, у Србији је присутно новинско и електронско издање пројекта *Russia Beyond The Headlines* на српском језику,

50) На тему бројности руских и руским интересима наклоњених НВО у Србији, као и дometу њиховог утицаја видети: Marija Vučić, „Izveštaj o ruskom uticaju na domaće medije - realna ili predimenzionirana priča“, Raskrikavanje – Projekat portala Krik, 12. Januar 2018.

51) Више о активностима Спутњика у Србији на интернет порталу: <https://rs.sputniknews.com/>.

52) Више о концепту тв Цариград на „Первый русский канал Царьград“ <https://tsargrad.tv/>.

које се публикује под називом Руска реч⁵³, док је Руска газета присутна у Србији преко магазина Геополитика. Оно што је много индикативније и што иде у прилог тези да је Србија идеално „тржиште“ за ширење меке руске моћи јесте да је „руски поглед на свет“ значајно присутан у великом броју домаћих медија. То важи за готово све таблоиде дневног излажења, где предњаче Информер и Српски телеграф, али и за тиражне политичке дневне листове, попут Вечерњих новости и Политике. Међу најизразитије јавне заговорнике антиевропске оријентације Србије са изразито проруске позиције свакако спада недељник Печат, као и већ поменути Геополитика.

У контексту коришћења православља као заједничког именитеља двају народа, утицај који Руска православна црква жели да оствари у Србији се бележи преко активности попут интервенисања шефа руске црквене дипломатије митрополита Илариона приликом пуштања на слободу охридског архиепископа Јована који је у Македонији био осуђен на издржавање вишегодишње казне затвора, као и покретања руског верског информативног портала „Православље“ на којем се промовишу текстови руских богослова. Оно што се у овој сфери утицаја може издвојити свакако је руска донација у вредности од преко 30 милиона евра намењена за завршетак радова на иконописању крипте Храма светог Саве на Врачару.

Руско присуство и утицај у међународној политици су од посебног значаја за Србију, пре свега због онемогућавања признавања самопроглашене независности Косова и Метохије. Руска дипломатска активност помогла је да се онемогући настојање приштинске елите да осигура чланство у UNESCO-у. Право вета у Савету безбедности Уједињених нација и даље онемогућава ступање отцепљеног Косова у Уједињене нације, јер се две чланице Савета безбедности, Русија и Кина, изричито противе сецесији.

Посебну пажњу јавности, од отварања па до данас, побудило је формирање Руско-српског хуманитарног центра у Нишу на основу споразума влада Русије и Србије, а који је у надлежности руског Министарства за ванредне ситуације и српског Министарства унутрашњих послова. Делокруг његових

53) О активностима електронског издања „Russia Beyond The Headlines“ на српском језику на <https://rs.rbth.com/>.

надлежности је примарно окренут отклањању и превенцији последица насталих ванредним ситуацијама у Србији и региону. Србија је на овај начин препозната као стратешки центар за деловање у области ванредних ситуација на простору Балкана. За време катастрофалних поплава у Србији током маја 2014. године, руска помоћ је била веома значајна. Остало је забележено да је „Русија прва притекла у помоћ нашој земљи тако што је послала 73 спасиоца, укључујући и 20 ронилаца, који су спасавали животно угрожене становнике Обреновца само три сата након слетања у Ниш“⁵⁴.

Русија остварује интересе и утицајем на привредне и научне елите. У последње време одржано је више научних конференција, као и „Прве омладинске школе Организације уговора о колективној безбедности“. Учестале су и посете значајних личности из руског јавног живота и одласци наших политичара у Русију. Покренути су и преговори о набавци руског наоружања који су током 2018. и 2019. године доживели своју реализацију. Међутим, упркос нешто интензивнијем дејству меке моћи Русије у Србији, који кореспондира са могућношћу наставак преговора о правно обавезујућем споразуму између Приштине и Београда, чини се да она даје резултате управо онакве колика је претензија Русије да их направи – невелике.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Са својим укупним потенцијалима, посматрано у светским размерама тј. уделу у различитим параметрима државне (и тврде и меке) моћи, Русија је и даље слабија него СССР на свом врхунцу, педесетих и раних шездесетих година 20. века.⁵⁵ Бивши Совјетски Савез је у првих десетак година након завршетка Другог светског рата успешно баратао елементима моћи који сада имају заједнички именоватељ – мека моћ. Након неколико бруталних интервенционистичких акција у земљама које су контролисане од тадашњег источног војног блока, СССР

54) Званични сајт Владе Републике Србије: „Русија прва притекла у помоћ Србији у одбрани од поплава“, <https://www.srbija.gov.rs/vest/210469/rusija-prva-pritekla-u-pomoc-srbiji-u-odbrani-od-poplava.php> 28/08/2019.

55) Александар Гајић, „Дозеф Нај и спорне димензије руске моћи“, *Национални интерес* 1/2017, 121-139, Институт за политичке студије, Београд стр. 133.

бива препознат као неко ко недвосмислено показује мишиће, нарочито путем употребе војне силе или претње војном силом. Околности које су задесиле Руску Федерацију након распада Совјетског Савеза и које су потрајале кроз целе деведесете године прошлог века, умногоме су утицале да и полуге тврде моћи буду изложене пропадању, док се о утицају меке моћи није могло ни говорити. Са почетком новог миленијума Русија је уложила значајне напоре у циљу повратка статуса светске силе и све чешће користећи полуге меке моћи. Употреба меке моћи започиње у овом периоду, али се увиђа њено кашњење јер су земље некадашњег Варшавског пакта већ постале чланице Северноатлантског савеза, док су чланство у Европској унији или тежња као евроинтеграцијама драстично смањили слободан простор за руски утицај у некадашњим државама Источног блока. Досадашња употреба инструмената меке моћи је била незграпна и неефикасна у односу на потенцијал, нарочито према државама чије је становништво русофилског опредељења, као што је Србија.

На основу свега изнетог, оно што би се могло назвати закључцима са скромним предикторним аспирацијама, јесте следеће. *Прво*, Русија је, са свеопштим подизањем капацитета државе које креће од првих година новог века, разумела да је мека моћ врло важна приликом савремених међународних позиционирања, па је тако покренула веома широк спектар активности у том циљу, попут медијског пробоја, „извоза“ културе, уметности, коришћења образовања и софистициране дипломатије. *Друго*, чињеница да се са овим мерама кренуло релативно касно, те да је било грешака приликом њиховог спровођења, те оне углавном нису давале очекивани резултат. Примери какав је бриљантно коришћење меке моћи током интервенције у Сирији дају нам за право да је Русија „прележала дечије болести“ у овом контексту. *Треће*, наклоњеност значајног дела грађана Србије ка Русији је више производ погодног тла друштва које вуче дуге русофилске корене него ли што је у питању продукт успешно реализоване меке моћи територијално највеће земље света према Србији. Очигледно је да Србија није међу првопозиционираним спољнополитичким приоритетима Руске Федерације, нарочито након умногоме задовољених аспирација у енергетском контексту. *И четврто*,

оно што је остало као важан међународни спој у прагматичном смислу јесте улога Русије у дешавањима око покушаја уласка самопроглашене државе Косово у међународне институције. Можда је наговештај да би, након нове рунде разговора између Београда и Приштине (која је још увек неизвесна: на снази таксе за српску робу, избори на КиМ и слично) уз посредовање превасходно западних земаља (читај САД)⁵⁶, могло доћи до расплета и коначно решеног статуса КиМ, допринео да се Србија нађе у значајнијем фокусу руских спољнополитичких интереса. Именовање новог руског амбасадора у Србији, господина Харченка (Александр Боцан-Харченко) који слови за дипломату који је водећи руски експерт за Балкан, иде у прилог овој тврдњи.

ЛИТЕРАТУРА

- Агенција за привредне регистре – Регистар удружења: <http://pretraga2.apr.gov.rs/unifiedentitysearch>, 09/07/2019.
- Bendix, R., *Max Weber - An Intellectual Portrait*, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London, 1977.
- Beriša, H., Rakić, M., „Vojna моћ водећих svetskih zemalja i deficit resursa“, *Vojno delo* 3/2018.
- Boulding, K., *Three Faces of Power*, Newbury Park, California: Sage Publications, 1989.
- Деспотовић, Љ., „Антиномије националне (не)моћи: Глобализацијски геополитички контекст националне безбедности Србије“, *Политика националне безбедности* бр. 2/2016, ИПС, Београд, 2016.
- Долински, А., „Чврст став о мекој сили Русије“, *Russia Beyond*, 4. октобар 2015
- Ђурковић, М., „Русија и откривање меке моћи“, *Национални интерес* 4/2008, ИПС, Београд 2008.

56) Да питање решавања статуса КиМ долази у фокус политике Трампове администрације, којој би то било сјајно „гориво“ за председничку кампању 2020. године, сведочи и именовање специјалног известиоца за Балкан, доброг познаваоца овдашњих прилика, господина Палмера.

- Бурковић, М., „Савремена руска спољна политика и Србија почетком XXI века“, *Култура полиса* бр. 17, Нови Сад 2012.
- Helsinkiški bilten, „Ruska meka моћ u експанзији“, *НВ* бр. 120, октобар 2015.
- Гајић, А., „Џозеф Нај и спорне димензије руске моћи“, *Национални интерес* 1/2017, ИПС, Београд, 2017.
- Вукасовић, Д., „Источно партнерство: домети и ограничења“, *Српска политичка мисао* бр. 2/2019, ИПС, Београд, 2019.
- Lee, В., *Моћ principa: časno uticanje*, Beograd, Grmeč, 1998.
- Малыхин, М., *Российские вузы увеличат прием иностранных студентов, За год число иностранных студентов в российских вузах выросло на 14% — до 186 606 человек*, Ведомости, Москва, 19 февраля 2015.
- Младеновић, М., Пономарева, Ј., „Мека моћ Русије – Услов њеног геополитичког успона“, *Српска политичка мисао* 1/2016, ИПС Београд, 2016.
- Naj Dž., *Paradoks američke moći*, BMG Beograd, 2004.
- Naj, Dž., *Budućnost moći*, Arhipelag, Beograd, 2012.
- Nye J., *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, Basic Books, New York, 1990.
- Nye, J., *Soft Power*, Public Affairs, New York, 2004.
- Nye, J., “The Future of Russian-American Relations”, *Horizons*, No. 2 Winter 2015, CIRSD, Belgrade, 2015.
- Pavlović, V., „Veberova koncepcija моћи“, *Godišnjak FPN*, 2009.
- „Russia to Up Nuclear Weapons Spending 50% by 2016“, Sputnik, Military & Intelligence, доступно на: <https://sputniknews.com/military/20131008184004336-Russia-to-Up-Nuclear-Weapons-Spending-50-by-2016/>, приступљено 06/09/2019.
- „Русија упозорила Србију на могуће увођење ограничења на увоз бресака и шљива“, *Russia Beyond*, 16. август 2019.
- Степић, М., *Геополитика неоевроазијства*, ИПС, Београд, 2013.

Суботић, М., „Безбедносни троугао: ЕУ – НАТО – Руска Федерација и позиција Србије“, *Политика националне безбедности* бр. 1/2018, ИПС, Београд, 2018.

Stojanović, S., Nikolić, S. , „Nova globalna podela моћи“, Београд, 2009.

Tadić, D., „Primena koncepta меке моћи u ruskoj spoljnoj politici u 21 veku“, *Међународни проблеми*, IMPP, 1/2016.

„Зашто је Русија војна суперсила“, *Политика*, 07.05.2019.

Званични сајт Владе Републике Србије: „Русија прва притекла у помоћ Србији у одбрани од поплава“, <https://www.srbija.gov.rs/vest/210469/rusija-prva-pritekla-u-pomoc-srbiji-u-odbrani-od-poplava.php> 28/08/2019.

Milovan R. Subotic

TRANSFORMATION OF RUSSIAN POWER IN GLOBAL CONTEXT AND ON THE EXAMPLE OF SERBIA

Resume

The phenomenon of power has always been occupying human beings, both as individuals and through given collectivities. We left behind us the times when power was viewed mostly through its hardest levers: military and economic power. What Joseph Nye defined as soft power is often misused for marking all the other types of power except military. That is why an important task in understanding power relations in contemporary world, is defining power and its further differentiation and classification. In this paper, the positioning of Russia from the soft power stand, is analysed. Special attention is given to the transformation of its power from Soviet Union to turbulent 1990s. It is clear that Russia with all its power potentials is still weaker than USSR at its peak in 1950s and early 1960s. Circumstances that happened to Russian Federation after the collapse of Soviet Union, influenced the hard power levers to be exposed to decay, while no one could talk about the influence of soft power. With the beginning of the new millennium, Russia made significant effort with the goal of regaining the world power status and establishing the multipolar order, by using soft power levers. On the example of relation of Russian Federation towards the Balkans, it could be stated that the use of soft power so far has, in most cases, been unsophisticated and far below the limits of competition. This is especially the case with the relation to Serbia, where the mood of the majority of citizens could be described as pro-Russian. That is why the conclusion is that it is not about poorly used soft power capacities, but about the priorities of Russian foreign policy. It is obvious that Serbia is not among the prime positioned foreign policy priorities of Russian Federation, especially after fulfilled aspirations in the energy sphere. What remains as an important instrument of Russian influence, is its role in unravelling the status of the self-proclaimed state of Kosovo.

Keywords: *types of power, soft power, elements of power, Russia, Balkans, Serbia*

* Овај рад је примљен 18. септембра 2019. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције, 20. октобра 2019. године.